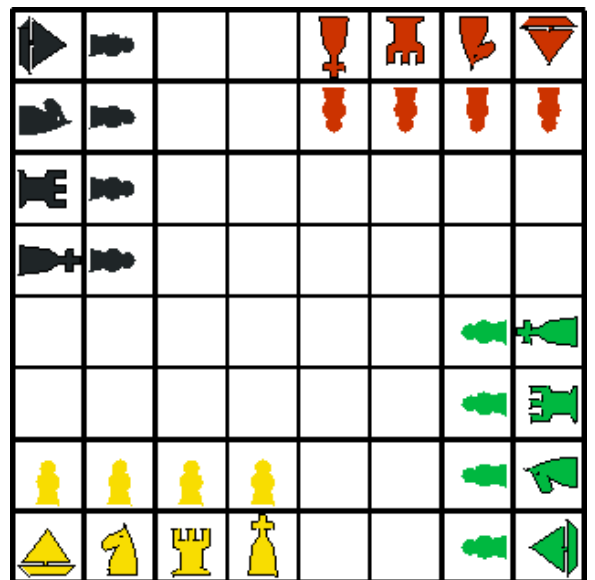

Història del joc d'escacs

Els orígens

Encara que alguns historiadors assenyalen Xina com l'origen dels escacs, la majoria es decanta per l'Índia. Allà representaven sobre un taulell una lluita pel poder que anomenaven **Chaturanga**, un joc molt semblant als escacs actuals.

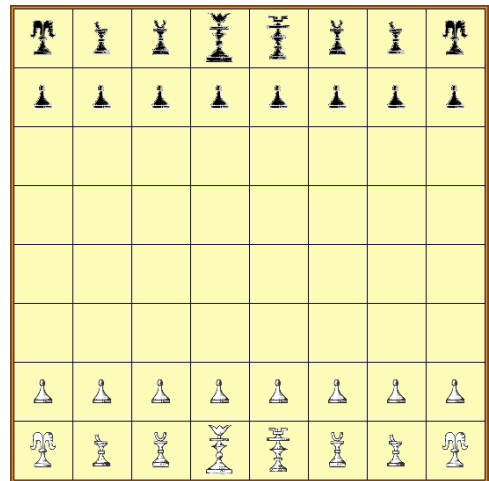
Chaturanga significa quatre (chatur) membres (anga), i el nom fa referència a dos aspectes diferents que caracteritzaven el joc. Per un costat l'exèrcit hindú disposava de quatre tipus de forces: **infanteria** (peons), **cavalleria** (cavalls), **elefants** (torre) i **carros** (alfil); per un altre costat el nombre de participants era quatre, i les fitxes eren de quatre colors diferents: blanc, groc, vermell i negre que es disposaven en els quatre racons d'un taulell amb totes les caselles blanques. Els dos jugadors que tenien les peces enfrontades en diagonal formaven un equip i el seu propòsit era destruir l'exèrcit de l'equip rival.

Joc de chaturanga

El **rei** (rajà), el **cavall** (asva) i la **torre** (hastí) es movien igual que actualment. L'**alfil** (roka) movia dues caselles en diagonal i podia saltar per damunt d'altres peces. Els **peons** (padata) avançaven un pas i menjaven en diagonal. No existia la reina actual. Alguns moviments especials requerien l'ús d'un dau. L'objectiu final era capturar els dos reis enemics.

El Chaturanga inicial es va transformar en **Shatranga** en passar a Pèrsia. Els dos bàndols aliats es van fusionar i el rei sobrant es va convertir en el visir o primer ministre. De la veu persa **ash-shah** (el rei) prové el nom francès "échecs" i el català "escacs".

Joc de Shatranga

És entre els segles III i V abans de Crist, durant la dinastia dels Sassànides, que s'unifiquen les regles del joc: el taulell passa a ser bicolor, desapareix l'ús del dau i els moviments d'algunes peces canvien. El rei (Shah), el cavall (Faras) i el peó (Peadah) mantenen els mateixos moviments. El Visir es mou només un sol pas en diagonal i la torre i l'alfil canvien de lloc però mantenint el nom del que ocupaven, així l'alfil hindú passa a dir-se fil (elefant) i la torre hindú rukh (vaixell).

El món àrab

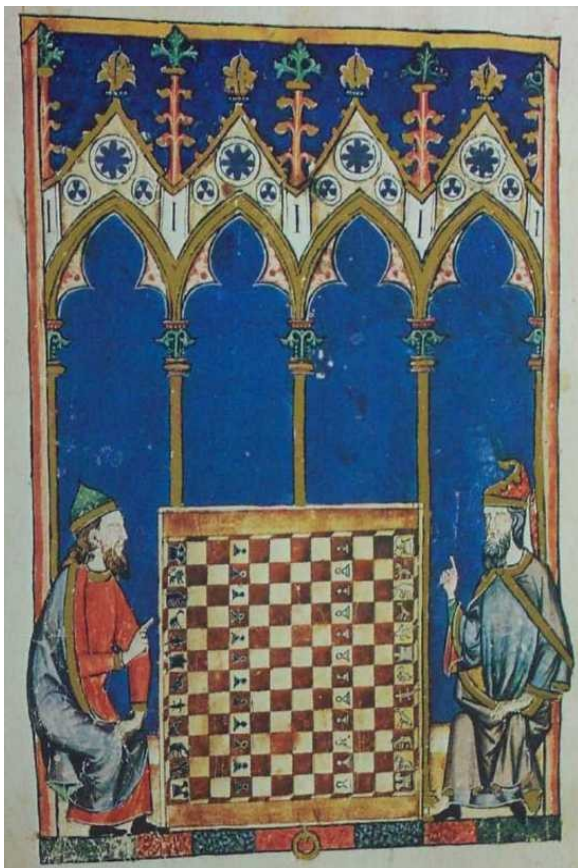
De Pèrsia passa al món àrab amb la conquesta islàmica el segle VII, on rep el nom de Al-Shetrench, que és d'on prové la veu castellana "ajedrez". Els àrabs no consideraven els escacs com un simple joc sinó una manera diferent de concebre el món. De fet diversos califes el van prohibir, ja que el tenien per un joc satànic, on els homes feien de Déu.

Els àrabs el difonen pels territoris conquerits, especialment per la península ibèrica. Aquí el Visir va passar a anomenar-se Alferza, i quan un peó arribava a la vuitena fila es canviava automàticament per un altre Alferza. No era obligatori donar mat per guanyar la partida, era suficient ofegar el rei o aconseguir el "tabiyat": deixar-lo sense defensa (matar totes les altres fitxes). No existia l'enroc i les peces es movien com en el Shatranja persa, encara que el costum era que els jugadors efectuassin els deu o dotze moviments inicials tots seguits per col·locar estratègicament les seves forces i només després començava pròpiament la partida.

Els primers tractats sobre el joc apareixen en el segle VIII i en tota l'Edat Mitjana aconseguix una gran popularitat a Europa, encara que l'Església cristiana, com abans alguns califes, el prohibeix entre els segles IX i XV sense massa èxit. És a finals del segle XV i inicis del XVI quan sorgeixen noves regles de moviments que pràcticament han perdurat fins ara: l'alferza canvia de nom i passa a ser la reina ja amb els moviments actuals, l'alfil es mou com en l'actualitat, el peó pot fer dues passes en el seu primer moviment i "menjar al pas" i s'incorpora l'enroc al joc.

Gravat del còdex d'Alfons X

El joc modern dels escacs

Evidentment tots els llibres escrits fins aquell moment van deixar de tenir validesa i a finals del segle XVI comença a desenvolupar-se la teoria moderna d'obertures.

Encara que el títol oficial de Campió del Món es crea l'any 1886, molts jugadors l'han merescut oficiosament.

"LA PARTIDA DE AJEDREZ"

71,5x49,5cm.

És curiós observar com es mou dins d'un mapa la nacionalitat dels jugadors més importants, tenint present que el joc es va introduir a través de la península ibèrica: el primer jugador amb fama mundial fou l'espanyol Ruy López de Segura a finals del segle XVI, en el XVII són

els italians els més reconeguts, en el XVIII i fins a mitjans del XIX són els francesos; més endavant els més destacats són els del centre d'Europa i d'Anglaterra, i, ja en el segle XX, els trobem a Rússia (i a tota l'URSS) i als Estats Units, que són els països que dominen el panorama dels escacs en l'actualitat.

Sovint s'ha comparat els escacs amb la vida mateixa. De fet, el joc neix com a reproducció de l'estratègia de la vida i de la mort. Fixem-nos per exemple en els següents poemes:

*Habitem un taulell de nits i dies
On juga el Destí amb les seves peces: les vides.*

*Aquí i allà mou, menja, amenaça
Fins veure'ns a tots endreçats dins d'una caixa*

Omar al- Jayyam

*En el Oriente se encendió esta guerra
Cuyo anfiteatro es hoy toda la tierra.
Como el otro, este juego es infinito.*

J.L.Borges

Com es pot apreciar són poemes que, encara que molt separats en el temps, semblen dedicats a la humanitat d'avui dia. El joc del escacs ensenya a aprendre dels errors de partides passades, en això sí que es diferencia de la vida.

**Jugadores d'escacs.
Jaume Carbonell**